

Deflazioaren itzala

Ez da giro finantza merkatuetan. Ziurtasunik eza eta beldurra dira nagusi. Inork ez daki munduko ekonomiari zer arraio gertatzen ari zaion edo, beharbada, boteretsuei ez die axola. Izan ere, inolako azalpen eta eredu matematikorik ezin eutsi kapitalismoaren logika basatiaren pean. Zer esanik ez aurreikuspen ekonomikoez, ugari bezain ahanzgarri eta okerrak dira eta. Ekonomia positiboak, gertaera hutsak aztertu ohi dituenak, orain arte ezin izan du bere helburu zientifikoa bete, ekonomia monetarioen kasuetan behintzat. Horregatik, gehienetan, ekonomialari tradizionalen azalpen sasizientifikoak iadanik gertatutakoaren unean uneko *ad hoc* deskribapenak bertzerik ez dira. Noizbehinkako salbuespenak diagnostikoak dira, bi motatakoak nagusiki: egungo ekonomian diru eta gastu gehiago behar direla esaten dutenak (Krugman edo Stiglitz tartean), alde batean; eta, bertzaldean, legedi, arau ekonomiko, zerga eta administrazio publiko gutxiago eskatzen dituztenak, Ekonomia Lankidetzeta eta Garapenerako Erakundearen (OCDE), Nazioarteko Diru Funtsaren edo Europako Batzordearen kasuan bezala, banku zentral eta enpresari elkarte nazionalak ahaztu gabe. *Grosso modo*, Japonia, Estatu Batuak eta Erresuma Batua dira lehenengo ereduari jarraitzen ari zaizkionak; bitartean, Eurogunean irizpide neoliberalak ezartzen ari dira.

Merkelnomics deritzen politika ekonomikoaren oinarriko printzipio teorikoak laburbil daitezke. Lehena, eragiketa ekonomiko guztiak trukeak (salerosketak) dira, bi eragileren artekoak: saleroslea eta eroslea. Bai lan merkatuan, bai ondasun eta zerbitzuen merkatuetan eta baita finantza

merkatuetan ere, egiten den guztia erosle baten eta saltzaile baten arteko harremana da. Bigarren oinarrizko hastape-na: eragiketa ekonomikoek emaitza ezin hobea, bakarra eta egonkorra izan dezaten, askatasun ekonomikoa da ezinbertzeko baldintza. Hortik ongizate estatua murrizteko jokaera. Ekonomialari neoliberalen ustez, gaur egungo langabezia handiaren eta hazkunde ekonomiko txikiegiaren sorburua dira enpresarien eta langileen arteko harremanen gaineko gehiegizko arau, legedi eta baldintzak. Horien guztien ondorioz, soldatak handiegiak omen dira negozioak aurrera eramateko, inbertsioak eta inbertsoreak uxatuz. Langabe batek, gutxieneko dirusaria eskuratzean, ez delako soldata mixerable baten truk lan egiteko prest izanen, neoliberalak lan merkatuan eskari eta eskaintzaren legea osoki indarrean izatea nahi dute, eta horretarako jendarte politikak eta lan legedi aurrerakoiak oztupo dira. Logika osoan, krisialditik ateratzeko bide neoliberal deflazioa da, hots, salneurri eta soldaten txikiagotzea... Inbertsore eta enpresariak nahi duten soldata-maila behea lortu arte ez da berreskuratze ekonomikorik izanen. ‘Egiturazko erreformak’ aipatzen dituzten bakoitzean, langileen soldatak jaisteko ekimenez ari dira, nahitaez, lehiakortasuna lortzeko bide bakarra. Erran gabe doa aterabide horretan galtzaileak irabazleak baino askoz gehiago direla. Alegiazko *Transatlantic Trade and Investment Partnership* –Merkataritza eta Inbertsioen Partzuergo Transatlantikoa– litzateke bide neoliberal horren egitasmo garrantzitsuena, Asiako saiakeraren arrakasta pirrikoa izan eta gero, Txina kanpoan geratu da eta.

Aterabide anglosaxoi-japoniarraren funts teorikoa erabat ezberdina bada, neurri batean neoliberalarekin bateragarria da, gurpil zoro teoriko-politiko ekonomiko bat osatuz. Hala eta guztiz ere, bertsio horri kutsu keynesiar nabarmena dario. Neoliberalen teoriatik aldenduz, enpresa eta langileen arteko harremanak ez dituzte salerosketa hustzat jo. Eragile ekonomiko gisa ez da berdin enpresaria edo langilea izatea. Izan ere, pentsalari haien ustez, kapitalismoan, enpresen gaurko

salmentak eta irabaziak (mozkinak) dira biharko inbertsioak egiteko enpresari kapitalistek erabili ohi dituzten irizpideak. Orduan, langabezia dago ezen enpresen salmentak, eta mozkinak, txikiegiak direlako. Horien ondorioz, enpresariak ez dute kapital eta lan gehiago kontratatzen, inbertsoreak ez dute negozio berririk sortzen. Soldatak ez direlako soilki gastu bat, kontsumitzaileen erosketak finantzatzeko sorburua baitira ere bai, neosozialdemokrata horiek ez daude ados soldata txikien edo ongizate estatuaren eraispen politika orokorrekin. Alderantziz, inbertsore eta enpresarien ekimenak faltan daudenean, gastu publikoa eta gutxieneko soldatak igo nahi dituzte. Banku zentraletako diru merkearen politikaren aldekoak dira, estatuaren gastuak/defizitak finantzatzeko ere bai. Ideia heterodoxo horrek finantza merkatuak urdurituko dituelakoan, finantza legedi zurrunagoen aldekoak ere badira, nahiz eta arau horien inguruko zehaztapen gutxi iragarri.

Berrikuspen azkar horren ondorioz, gaizki gabiltzala baieztatu daitekeela uste dugu. Hautu zaila da aterabide neolibera- laren ondorio latzen –desberdintasun ekonomikoak, gerra inperialistak eta segurtasun parafaxista barne–, eta admin- istrazio publikoen ekimen ausartak dakarren egonkortasun –politiko eta finantzario– ezaren artekoa, gehiegizko zor publiko nazionalen ingurumari arriskutsuan, enpresen zein estatuen finantza porrotak eta erreskateak barne.

Ustelkeriaren soka luzea

Hau ustekabea! Erdi ahazturik geneukan gaizkile finantzari ohia, *pelotazo*-aren kultura hispanikoaren ikurra izan zena, Espainiako Guardia Zibilak, epai batek agindurik, atxilotu izatea! Alegiazko delitu zenbait leporaturik, ezkutuko dirua atzerritik ilegalki ekartzearekin lotuta denak, ikustekoa da froga nahikorik lortu eta lortuko diren, edo, askotan gertatzen den moduan, akusazioa bertan behera geratuko den. Izan ere, horrelako kasuetan, ustelkeria politiko-ekonomikoetan

bezala, oso zaila da froga zehatzak eta erabatekoak aurkitzea. Ildo horretan argigarriak dira Panamako paperak. Mamu enpresen zerrenda luzean hainbertze pertsona ezagunen izenak agertu arren, berriro ere ikustekoa da akusazio zehatzik egiteko balioko duten. Bitartean, hedabideetan ohiko pellokeriak entzunen ditugu, baina oharkabean igaro den bertze albiste garrantzitsua jorratuko ez dutelakoan gaude. Alegia, 2015ean estatu espainolean gehien inbertitu duen nazioa Luxenburgo izan delako kronikarik ez dugu inon, salbuespenak salbuespen, ikusi, entzun edo irakurri. Alajaina, herri txiki horrek Amerikako Estatu Batuek, Frantziak edo Erresuma Batuak baino inbertsio handiagoa egin omen du. Nola bada? Zergatik? Nazio baten izena paradisu fiskalen zerrendatik kentzeko baldintza nagusia da gobernu batek bere herritar eta enpresak eta herritar eta enpresa atzerritarrak fiskalki berdin tratatzea. Serioski, ez dago inolako borondate politikorik paradisu fiskalak desagerrarazteko, kapitalismoan beharrezkoak baitira, eta ez soilki espekulatzaille eta gaizkile arruntentzako, hainbertze herritako zerbitzu sekretuentzako ere bai. Azkenean, hutsegite eta kontraesan ugari izan ondoren, Soria ministroak bere postuak, gobernuan eta Alderdi Popularrean, utzi ditu. Batek daki zergatik ez duen hasieratik egin. Zigorgabetasun kulturak bere horretan dirauela eman du, nahiz eta pixkanaka-pixkanaka kazetari eta jujei esker gauzak pixka bat hobetu.

Hego Euskal Herriko ekonomiaren ezezagunak

Berriki iragarri diren estatu espainoleko autonomien kontuen kariaz, Nafarroako Gobernuaren defizitari buruzko eztabaida errepikatu da. Izan ere, nafarrek kalkulaturakoa baino defizit handiago atera zaio estatuari. Hamaika arrazoi daude kalkululu horiek ezberdinak izateko. Estatuak Nafarroa Garaian benetan egin dituen gastuak zehaztea ez da horren erraza, oroit dezagun Barne Produktu Gordinaren datuak hiruzpalau

urtetan zehar findu behar dituztela behin betikoak izan daitezkeen. Bertzaldetik, Barcina andrearen gobernuaren garaian ikusi genuen moduan, BEZaren kopurua kalkulatzearan sor daitezkeen gorabeherak ez dira txikiak izaten. Ondorioz, bi administrazio publiko horien arteko komunikazioa eta koordinazioa beharrezkoak dira, karrerako funtzionarioek bideraturik bada hobea, baina afera politiko-ekonomikoa dela ahaztu gabe. Desadostasun kontable horiek egungo erregimen politikoaren agorpenaren adierazle ere badira. 1978ko Espainiako Konstituzioaren mugak ageriago geratzen ari diren hauetan, gutxi ukatuko du hiru probintzietako Estatutua eta Nafarroa Garaiko foru erregimena erabat desegokiak direla. Bertoko parlamentuetan onartutako hainbertze legeri gobernu zentralak jarritako helegiteak lekuko. Izan ere, suhiltzaile, irakasle edota osasun zerbitzuetako langileei, lur azpiko gasaren ustiakuntzari (*fracking*), Bardeetako eremu militarri edo Esako urtegiari buruzko gure erabakiak behin eta berriro hutsaren hurrengo bilakatzen ari dira Madrilgo *Constitucional* eta *Supremo*-ko epaimahaikideen eskuetatik igaro ondoren.

Esparru ekonomiko pribatuan, hoberik ez dugu aurkitu. Egia da Gasteizko Mercedes lantokian lanpostu berrien inguruan hitzarmen bat lortu dutela, edota Volkswagen enpresak Iruñeko Landabengo lantokian bigarren eredu bat ekoizteko inbertsioak iragarri dituela; baina Zumarragan ArcelorMittal enpresarako zuzenean lan egiten duten langileen egoera kolokan dago, lantokia ixtera doala enpresak iragarri eta gero. Ez da kasu bakarra. Eraispén industrialak gelditu arte ezin ekonomia eta enplegua indartu, eta, horretarako, administrazio publiko indartsu eta eraginkorra ezinbertzekoa da, bertoko eragile ekonomikoekin harreman zuzen, garden eta demokratikoak garatuko lituzkeena, hain zuzen. Madril, Paris edo Bordeletik agindutakoak bete behar ditugun bitartean, enpresa transnasionalekin negoziatzea are zailago izanen delakoan gaude. Bizkitartean, enplegua sortzeko lanaldiaren murrizketa jorratu behar dugulakoan gaude, beti ere irizpide sozial eta ekologikoak aplikatuz.

Hego Amerikan atzera ote?

Maduro presidentearen krisialdiaren kudeaketa txarraz gain, badira Venezuelako egoera azaltzeko bertzelako zioak, hura bezain politikoak. Petrolioaren gehiegizko ekoizpenak –edo gutxiegiako eskariak– guztiok ustekabean harrapatu gintuen, haren salneurriaren beherakada egoera ekonomiko orokorraren apaltasunaren ondorio izanda. Gainera, herri horien guztien burgesia *compradora*, Samir Amin ekonomialariaren hitzetan, ez da munduko demokratikoena, ezta urrundik ere. Beraz, Venezuelaz gain, Argentina, Peru, Kolonbia edo Brasil bezalako herrietan ohikoak dira oligarken adierazpen sutsu eta parafaxistak eta ekimen eskuindarrak. Kolonbian jorrazten ari diren bake prozesua oztopatzen ari diren bitartean, Macrik zuzendutako Argentina mugimendu bolibartarretik aldentzen ari da. Perun, Fujimoriaren alaba kontserbadoreak lehendakaritzarako hauteskunderen bigarren txandan garaipena lortzeko aukera asko ditu, ezker politikoak botoak haren arerioari, ekonomia ministro ohiari, ematen badizkio ere. Rouseff Brasilgo lehendakariaren aurkako kanpaina basatia, haren lehendakariordearen parte hartze aktiboarekin, Lula ere ukitzen ari da, ustelkeria ekonomikoaren akusazio larrien artean. Aldaketa politiko horiek aurrera egitean, herri horietan guztietan politika ekonomikoaren esparruan aldaketa eskuindarrak espero daitezke, egitasmo bolibartar eta jende xumearen kalterako. Ikusten ari garenez, ezin gaisetarik kendu Amerikako Estatu Batuetako interes politiko ekonomikoen eragina, iraganean ‘atzeko patiotzat’ zuten lurraldean. 🌊